

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno diplomanta:	Martin Košatka
Téma práce:	The Role of Criminal History in Sentencing Theory and Practice
Rozsah práce	294 023 znaků
Datum odevzdání práce:	1. 5. 2023
Vedoucí diplomové práce:	JUDr. Jakub Drápal, M.Phil., Ph.D.
Oponent diplomové práce:	JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

1. Aktuálnost (novost) tématu

Téma role trestní minulosti na ukládání trestů dosud v České republice nebylo zpracováno ani po teoretické, ani po empirické stránce. Přitom se jedná o velmi podstatné téma: O trestní minulosti se delší dobu diskutuje jako o jednom z největších determinantů ukládání trestů v České republice. Práce se tedy nejen zabývá tématem, kterým se v České republice (či ve střední Evropě) nikdo detailně nezabýval, ale navíc je toto téma podstatné a naprosto aktuální.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma diplomové práce bylo velmi náročné po všech stránkách. Teoretická část vyžaduje pochopení několika různých oblastí trestání do detailu a jejich vzájemné provázání. Naprostá většina zdrojů přitom byla zahraniční (celkový počet zdrojů zabírá v diplomové práci 18 stran), diplomant přitom musel realizovat i detailní rešerši české literatury a judikatury. Myšlenky, diskutovaná zejména v zahraničí, bylo následně třeba kriticky shrnout a aplikovat do českého kontextu. V empirické části pak bylo potřeba znalostí, kterými student právnické fakulty běžně neopývá: programování a statistických metod, jejich interpretací a provázání s teoretickou částí.

3. Formální a systematické členění práce

Kapitola 1 poskytuje úvod do problematiky účelů trestů zásadních pro další kapitoly, přičemž tak činí na základě extenzivního rozboru kriminologické a právníkové literatury. Tato kapitola vhodně uvádí (českého) čtenáře, který se stoprocentně neorientuje v zahraniční debatě, do řešené oblasti. Oceňuji, že diplomant nešel jen do sekundárních zdrojů, ale citoval např. i práce Kanta, ze kterých mnozí další myslitelé vycházeli. Diplomant vycházel však také z nejnovějších diskutovaných teorií (např. teorií von Hirsche a jej rozvíjející teorie) a z nejnovějších empirických poznatků ohledně efektivity jednotlivých utilitárních účelů trestů.

Kapitola 2 pak podobně čtenáře uvádí do problematiky ukládání trestů, druhé nezbytné oblasti pro zhodnocení toho, zda by trestní minulost měla (a případně jak) ovlivňovat uložení trestu a kdo by měl toto rozhodnout. Toto detailněji propojuje s účely trestů, představuje tak podstatnější části Limiting Retributivism či moderního utilitárního systému ukládání trestů. V této části jsou některé myšlenky lehce podobné těm v první kapitole, ale jedná se jen o drobný nedostatek.

Ve třetí kapitole diplomant diskutuje zahraniční koncepce ohledně vlivu trestní minulosti na uložení trestu, přičemž se zamýšlí nad jejich aplikací v ČR (příznačně tyto názory označuje za „imported perspectives“). Kapitola jako první v České republice shrnuje filozofické přístupy k ukládání trestů recidivistům, přičemž ke všem přistupuje s kritickým odstupem. Např. kritika některých nikoli plně promyšlených ideí Robertse, Frase a Bagarice (hvězd oboru ukládání trestů) týkající se progressive loss of mitigation je unikátní, podobně jako kritika myšlenek Leeho. Za vypíchnutí stojí diskuze přístupů různých vrcholných či nadnárodních soudů k ne-bis-in-idem a vlivu trestní minulosti na uložení trestu a flat-rate přístupem k ukládání trestů recidivistům. Diplomant též výborně vystihuje skutečnost, že v některých případech ty (pragmaticky) nejvhodnější teorie můžou být ty, které odpovídají současnému přístupu soudů. Možnou kritikou této kapitoly by bylo, že nenabízí jasné řešení. Taková kritika by však byla nemístná, protože podobně k jednoznačnému řešení nepřišla kriminologická diskuze posledních dvaceti let. Tato nejistota by však mohla být jasněji artikulována.

Čtvrtá kapitola diskutuje českou úpravu a v návaznosti na předchozí teorie zpočátku ukazuje, jak těžce lze vliv trestní minulosti na uložení trestu v ČR definovat vzhledem k chybějícímu účelu trestu v trestním zákoníku (pěkně i naznačuje ignorování nálezu ÚS ohledně proporcionality akademiky i soudy). Zajímavě – a pravděpodobně jako první v české

literatuře – otevírá problematiku zohlednění zahlazených odsouzení a ukazuje na možný rozpor mezi československou a novější judikaturou. I v jiných pasážích zajímavě propojuje výsledky z 80. let s těmi ze současnosti a ukazuje, že některé praktiky se podstatně nezměnily (např. odůvodňování trestů a diskuze trestní minulosti). Vhodně uzavírá, že „Overall, in earnest, it is practically impossible to divine what is the Czech approach to criminal history enhancements“ (str. 77). Promyšlený systém dnes neexistuje.

Diplomant v druhé části čtvrté kapitoly detailně diskutuje, jak by bylo možné v ČR zohledňovat trestní minulost, pokud bychom přijali přístup limited retributivism. Jedná se o promyšlené návrhy, které jsou v některých ohledech i pragmatické (evoluce, nikoli revoluce). Silně oceňuji zaměření nejen na hmotněprávní, ale i procesněprávní stránku. Za velmi podnětný považuji devátý návrh definující standard přezkumu trestu Nejvyšším soudem jako „significant unjustified departure from standard sentencing practices“, první navržený standard pro přezkum trestů Nejvyšším soudem (vyjma nezákonnosti), byť pak je otázkou, zda by nebylo třeba změnit i přezkum odvolacím soudem, který se v současné době týká nepřiměřených trestů. Diplomant se zároveň zamýšlí nejen nad teoretickou úpravou, ale i praktickými způsoby provedení navrhovaných principů, což není běžné. Taktéž si cením návrhu nového způsobu sbírání trestní minulosti ve statistických listech trestních, který by výrazně pomohl dalšímu výzkumu a porozumění soudnímu rozhodování.

Následující část diplomové práce se týká zkoumání toho, jaký vliv má trestní minulost při ukládání trestů. V páté kapitole diplomant vyčerpávajícím způsobem shrnuje zahraniční i české poznatky empirických studií a naznačuje, jaké výsledky lze očekávat od různých teoretických přístupů. K tomuto jen krátce poznamenám, že výsledky o ČR diskutované v závěru kapitoly mohly být způsobené výběrem trestných činů – dva z nich se týkají výslovně recidivistů.

Šestá kapitola pak prezentuje data, použitou metodu a samotné výsledky. Jedinou drobnou výhradu k vzorku bych měl, že by bylo vhodné zmínit, zda byly použité i souhrnné a společné tresty či nikoli. Ohledně metodologie si nejsem jistý zavržením zkoumání vlivu trestní minulosti na délku trestu, byť souhlasím, že zaměření se na uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody je logické a podstatnější.

Ohledně výsledků diplomant nachází, že český model se od teoretických modelů odlišuje, byť připomíná kumulativní model (pravděpodobně ten nejproblematictější model). Na deskriptivních statistikách nejdříve poukazuje na rozdíl při posuzování trestní minulosti u různých skupin pachatelů různými soudy. Následně diplomant prezentuje výsledky 13 modelů logistických regresí, ve kterých ukazuje, že vliv trestní minulosti se nezvyšuje lineárně, ale exponenciálně. Velmi zajímavé je i zjištění, že pachatelé blízcí věku mladistvých nejsou trestáni mírněji (jak předpokládá zákon), ale jsou naopak uvěznováni častěji než obdobní pachatelé ve věku 22-30 let. Zajímavý výsledek modelů pak je, že s rostoucím věkem se snižuje pravděpodobnost uvěznění, nicméně diplomant správně za použití interakcí mezi věkem a trestní minulostí zjišťuje, že věk samotný roli nehraje. Ohledně tvrzení, že v modelu 7 závažnost je výrazně více podstatnější než trestní minulost si nejsem jistý (zatímco je jistě podstatnější, neinterpretovat bych rozdíl tak výrazný). Diplomant zajímavě objevuje, že v ČR se aplikuje do určité míry diminishing cumulative approach, ale složka „diminishing“ se v ČR neaplikuje. Toto potvrzuje závěr z kapitoly 4, že promyšlený systém vlivu trestní minulosti na uložený trest v ČR neexistuje.

Práce dále obsahuje úvod a závěr, které vhodně uvádí čtenáře do obsahu diplomové práce a shrnují základní výsledky.

4. Vyjádření k práci

Jedná se o jednu z nejlepších diplomových prací, kterou jsem na Právnické fakultě Univerzity Karlovy kdy viděl. Předložená diplomová práce kombinuje hluboké proniknutí do „sentencing scholarship“ a jeho porozumění, vhodné provázání promyšlené teorie s potřebou prakticky aplikovat poznatky v praxi, porovnává teorií s empirickými poznatky a ukazuje na nedostatky české úpravy. Z vlastní zkušenosti si dovoluji tvrdit, že tato diplomová práce by byla obhájena s vyznamenáním na Cambridge University.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Cíle práce byly plně naplněny.
--------------------	--------------------------------

Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Autor pracoval naprosto samostatně, nejvyšší dosažená míra podobnosti je 1%.
Logická stavba práce	Práce je vystavěna naprosto logicky – od teorie po empirii. U teorie od účelů trestů přes ukládání trestů po teorie vlivu trestní minulosti, u empirie od souhrnu literatury, teorie, dat, metod k výsledkům a diskuzi výsledků.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Práce cituje 18 stran zdrojů, přes 450 poznámek pod čarou. Velmi široce cituje cizojazyčné zdroje, podobně široce pracuje s českými zdroji. Citace jsou citovány konzistentně.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Provedená analýza – jak teoretická, tak empirická – byla provedena nadstandardně detailně.
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Práce je upravena velmi pěkně; jen tabulky by bylo možné upravit lehce předhledněji, byť by to pravděpodobně znamenalo prodloužení práce. Grafy jsou pěkně čitelné, jediná drobnost je, že je-li graf 6.5 diskutován na straně 100, ale nachází se na str. 104, tak to je drobně nepohodlné pro čtenáře.
Jazyková a stylistická úroveň	Práce je na velmi vysoké úrovni z hlediska jazykové i stylistické úrovně. Zejména z hlediska toho, že práce byla psaná v angličtině, je toto obdivuhodné. Příkladem pěkného vyjádření je např. věta na straně 65: „Still, there remains a bitter aftertaste of pain deliverance to placate the public, a

	<p>feeling hard to reconcile with liberal ideas“.</p> <p>Oceňuji i pěkné promyšlení české i terminologie (diplomová práce jako první formuluje některé pojmy v českém jazyce).</p> <p>V diplomové práci se vyskytují naprosto výjimečně drobné chyby (např. odkaz na Graf 4.1., když je evidentně odkazováno na Graf 5.1).</p>
--	--

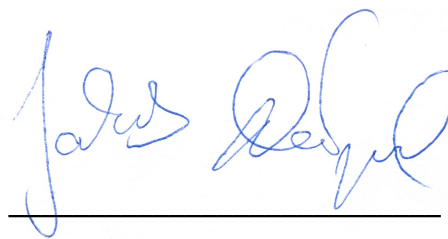
6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

Během obhajoby navrhuji, aby diplomant odpověděl na následující otázky:

1. Který z myšlenkových směrů týkající se vlivu trestní minulosti na ukládání trestů Vám přijde nejpřesvědčivější?
2. Opravdu je ordinální proporcionalita u krádeže porušena (str. 103) pouze na základě analýzy pravděpodobnosti uložení nepodmíněného trestu? Nebylo by potřeba na toto odpovědět i za pomoci analýzy délky trestu? (tato otázka se může týkat i dalších diskuzí mezi ordinální proporcionalitou a rolí závažnosti a trestní minulosti)

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Práci doporučuji k obhajobě.
Navržený klasifikační stupeň	Výborně (1)

V Leidenu dne 19. května 2023

vedoucí diplomové práce